

Det faglige i det daglige

Les teksten og noter realfaglige muligheter du kan tenke deg å fokusere mer på i det daglige.

Det faglige i det daglige

Av: Anne-Marie Sund, Matematikksenteret

Alle hverdagens gjøremål er gode pedagogiske situasjoner, også for realfag. Det er lett at påkledning, måltid eller bleieskift kun blir rutiner i løpet av en dag. De blir situasjoner vi må skynde oss med for å få tid til de "riktige" pedagogiske aktivitetene og oppgavene. Men!, det faglige ligger også i det daglige. Tilstedeværende og reflekterte voksne kan forvandle daglige gjøremål til gyldne øyeblikk for realfaglig lek og læring. Hvorvidt en ansatt tenker på ergonomi, naturfag eller matematikk ved påkledning eller måltid, gir situasjonen forskjellige utfall.

Levering og henting

Når barnet kommer om morgenen eller når det blir hentet om ettermiddagen, er det naturlig å ha fokus på dagens gjøremål. Hva skal vi gjøre i dag? Eller hva har vi gjort? Hva skal vi gjøre først og sist? Rekkefølge er svært viktig i realfag. Når barna for eksempel skal lære seg telleramsen opplever de at den har en bestemt rekkefølge. Videre er rekkefølgen helt avgjørende når barna skal bli kjent i et rom. De lager seg mentale kart over sine omgivelser og husker rekkefølgen de møtte objekter i. Når barna skal sortere ting etter størrelse er det også helt nødvendig at de har erfaringer med å tenke rekkefølge, fra den minste til den største. Når barna møter rekkefølge i ulike situasjoner er det vesentlig at de kjenner og forstår begreper som først, sist, neste, forrige, før, etter, mellom osv.

I levere- og hentesituasjonen er det naturlig å snakke om rekkefølgen på hva vi har gjort i løpet av en dag, eller hva vi skal gjøre. Ved å bruke begreper som først og sist, oppmuntrer vi barna til å tenke over og snakke om en rekkefølge de ikke ser direkte foran seg. Vi kan også tulle litt med rekkefølgen og foreslå å ta på støvlene før buksa. For å hjelpe barna å huske er det mulig å konkretisere dagens gjøremål med bilder eller tegninger.

Samtalen kan også handle om hvor mange barn som er kommet til barnehagen. Hvem kom først i dag? Hvem var den andre? Og den tredje? Det å snakke om først, andre, tredje osv. gir barna erfaringer med ordenstall. Personalet kan videre gi barna erfaringer med antall ved å stille spørsmål som: Hvor mange er ikke kommet? Hvor mange blir det i dag? Dette kan også visualiseres, for eksempel ved at en putter baller på et glass for hvert barn som kommer, og bruker det som utgangspunkt for videre samtale.

Påkledning i garderoben

Påkledning er en krevende oppgave for de yngste barna. Når de kler på seg selv er de avhengige av oppmuntring og støtte. Å bruke sang, regler og humor er med på å støtte barnas utholdenhet i påkledningssituasjonen. Dere kan leke hermegåsa, fabulere om det er hodet som er inni luen eller om luen er utenpå hodet eller undre dere på hvorfor vi trenger èn lue, men to sokker.

Påkledning er en situasjon der dere kan støtte barna i å få erfaring med sammenhenger. Når dere kikker ut og ser på været sammen med barna, kan dere snakke om hvilke klær de bør ha på seg i dag. Her kan dere utfordre barna ved å la dem komme med forslag til løsning. Hva er lurt å ha på seg hvis det regner? Hvis det regner, hva skjer da hvis de går ut i sandaler? Ved å stille slike spørsmål får barna erfare sammenhengen mellom vær og klær. Ved å bruke bilder av barnas klær kan barna få en oversikt over hvilke plagg som finnes og hvor mange de skal ha på seg. Dette er en fin anledning til å snakke om: "Hva tar vi på først?", "Hva må vi vente med til slutt?". Påkledning er også en anledning til å bruke rombegreper om plassering, som f.eks. inni, utenpå, nederst, øverst, innerst, ytterst. Barna får også erfaringer med forskjellen på *gjennom* og *inni*, når det stikker foten *gjennom* buksen, men *inni* sokken.

Og hva med egenskapene til regnjakka? Hvorfor tar vi ikke på oss den innerst og og ullgenserens over den? Oppfordre barna til å ta på de ulike materialene og beskrive egenskapene. Hva føles best mot huden? Hvilke materiale renner vannet av?

På stellerommet

Tiden på stellerommet er ofte en en-til-en situasjon mellom voksen og barn som gir tid og rom for samtale og undring. Ved å klatre opp på stellebordet selv får barna erfaringer med orientering i rommet. Når dere setter ord på det barna gjør, hører barna begreper som opp og ned, høyt og lavt, først og sist. Dette er rombegreper som barna vil finne nyttige også i andre situasjoner i barnehagen.

Stellesituasjonen gir også gode muligheter til telleregler med kroppen som utgangspunkt. Slike regler gir barna erfaringer med telleramsen og parkobling. Dere kan også snakke om antall og størrelse. Hvor mange tær har vi på hver fot? Hvor mange føtter har vi? Hvor mange tenner har vi? I tillegg kan dere sette navn på de forskjellige kroppsdelene; Hvor er fot, legg, lår og ankel?

Hvilestund

Om de yngste sover eller hviler, ligger i vogn eller på madrass varierer. Men denne situasjonen er viet en betydelig del av dagen for de yngste. Ved å bruke romlige begrep reflektert og aktivt, kan personalet sette ord på de romlige erfaringene barna gjør seg i hvilestunden. Snakk med barna om hvem som ligger hvor i rommet, eller hvor i rommet barnet lå i går. Slik får barna mulighet til å orientere både seg selv og de andre i rommet i forhold til seg selv.

Måltid

Måltidet er en hverdagssituasjon hvor barna gjør erfaringer med eksempelvis sortering, mengder, plassering, form og størrelser. Barn erfarer for eksempel at vi må kjenne på melkekartongen for å finne ut om den er tom eller full, og at vi må kikke i eggekartongen for å

se hvor mange egg den inneholder. Under måltidet kan barna møte begreper som flere, større, full, tung, halv, inni, rund og mellom. De kan oppdage sammenhenger som at det blir færre blåbær igjen jo flere som blir spist, eller at antallet barn rundt bordet ikke endrer seg selv om to bytter plass. Personalet må være åpne for barnas utforskning, og invitere til resonnering og utforskende samtaler omkring det barna er opptatt av.

Mange barn deltar i borddekking. Ved borddekking får barna erfaringer med parkobling når de setter en kopp og et fat til hver plass. Det er ikke en selvfølge for de yngste at selv om de har delt ut kopper til tre barn, så er det tre kopper på bordet. Å dekke bord gir varierte erfaringer med telling og antall. Når barna hjelper til med å rydde av bordet får de erfaringer med å sortere. Kalde ting skal i kjøleskapet og kopper i øverste hylle i vaskemaskinen.

Måltidet er naturligvis den viktigste arena for å lære om maten og hvor maten kommer fra. Vi benevner pålegg, frukt og grønt og snakker om konsistens og smak. Kan vi snakke om lukt og smak på en beskrivende måte og ikke bare en vurderende måte? Kan vi si hva maten smaker uten å snakke om hvorvidt maten smaker godt eller vondt? Å bruke et variert språk kan berike smaksopplevelsene

Personalets rolle

Det er personalets bevissthet og tilstedeværelse som gjør disse hverdagslige gjøremålene til gode arena for barns læring. Her er det mange muligheter til å snakke om realfag i det daglige. For at disse situasjonene skal gi barna realfaglige erfaringer, er det viktig at personalet er bevisst sin rolle; at dere bestemmer dere for å ta "realfagsbrillene" på. Det blir for enkelt å si at vi omgir oss med matematikk hele dagen. Det er viktig at vi som arbeider med de yngste barna vet hvor og hvordan!

Les mer her:

Delvold, Else H. "En, to - støvel og sko. Matematikk og de minste barna i barnehagen" (2019). GAN Aschehoug, Oslo.

<https://www.matematikkenteret.no/barnehage/litteratur-om-matematikk-i-barnehagen/m%C3%A5ltidet-som-pedagogisk-arena>

Trondheim kommune: Arbeidsmiljøenheten. (2010). *La mæ få klar det sjøll! Når ergonomi og pedagogikk går hånd i hånd.*